

## КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.573

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2025.4>**О. М. Діденко***orcid.org/0009-0009-3186-1501**доктор філософії в галузі права**Голова**Центральної виборчої комісії*

### ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОЛОСУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ: ДОСВІД РУМУНІЇ І МОЛДОВИ

У наш час у зв'язку із триваючою збройною агресією російської федерації проти нашої держави мільйони громадян України, серед яких чимало володіють правом обирати, виїхали і перебувають за кордоном (переважно в країнах Європи). Так, за даними Організації Об'єднаних Націй станом на 1 липня 2025 року у світі перебувало 5,643 млн біженців із України, з яких 5,083 млн знаходилися у країнах Європи (найбільше у ФРН 1,222 млн, Польщі – близько 994 тис., Чехії – 374,3 тис), та ще 0,561 млн – проживало поза межами європейського контенту [1]. Є сподівання, що чимало громадян, які залишили Україну через бойові дії, з установленням стійкого миру повернуться. Однак все ж таки значна їх частина може залишитися за кордоном.

З огляду на наведене, суттєвим викликом для організації і проведення повоєнних виборів, які мають відбутися з дотриманням демократичних виборчих стандартів, стане проблема забезпечення можливості реалізувати виборчі права для мільйонів громадян України, які перебуватимуть за кордоном [2].

Тому для цілей розробки організаційних і правових засобів забезпечення реалізації виборчих прав для багатьох громадян України, які перебуватимуть під час проведення повоєнних виборів поза межами нашої держави, корисним може бути вивчення (в аспекті можливого врахування) досвіду організації голосування за кордоном у сусідніх з Україною державах, в яких теж є значна кількість мігрантів. Доречним у зв'язку із зазначеним, на наш погляд, може бути звернення до вивчення румунського та молдовського досвіду організації і проведення голосування за кордоном для громадян цих країн.

Можна відмітити те, що румунська діаспора є п'ятою за чисельністю у світі: 3,6 млн румунів проживають за кордоном і близько 19,5 млн – у Румунії. Переважна більшість румунських мігрантів перебуває в Італії, ФРН, Іспанії,

Великій Британії, Сполучених Штатах, Угорщині, Франції та Канаді [3].

Громадяни Республіки Молдова, зіткнувшись після розпаду СРСР з економічною нестабільністю і зростанням безробіття, теж почали масово виїждати за кордон у пошуках заробітків. За даними Служби інформації та безпеки Молдови понад 1 млн громадян країни (приблизно 24% від усього населення в 3,6 млн) проживають за кордоном. Основними країнами міграції молдовських громадян є Італія, Румунія, Франція, Португалія, Іспанія, Греція, Туреччина, Ізраїль. Молдову вважають однією з найбільших у світі країн з часткою трудових мігрантів за кордоном, а також грошових переказів від них у структурі ВВП (в середньому 15–25 відсотків) [4].

З огляду на обсяг коштів, які надходять від діаспори до цих країн у вигляді переказів родинам, органи влади Румунії та Молдови всіляко піклуються про забезпечення можливості брати участь у загальнонаціональних виборах для виборців, які перебувають за кордоном.

Так, під час організації проведення парламентських виборів у Молдові 28 вересня 2025 року за кордоном було відкрито 301 виборчу дільницю для забезпечення права голосу діаспори. Країнами з найбільшою кількістю закордонних виборчих дільниць стали Італія (75), ФРН (36), Франція (26), Велика Британія (24), Румунія (23), США (22), Іспанія (15) та Ірландія (12). В рф було відкрито дві виборчі дільниці. Вперше на цих виборах в десяти країнах була можливість проголосувати поштою, для чого було відкрито чотири закордонні виборчі дільниці. 2055 осіб проголосували за допомогою пошти. Для голосування виборців за кордоном було видано 864 300 бюлетеня. Для виборців у Молдові було видано 2 772 255 бюлетенів, для виборців з Придністров'я – 23 500 [5].

У Румунії на підставі пропозицій Міністерства закордонних справ (далі – МЗС) для проведення виборів Президента цієї країни у травні 2025 року створювалися 965 закордонних вибор-

чих дільниць (на 15 більше, ніж у 2024 році). Громадяни Румунії мали змогу проголосувати на будь-якій закордонній виборчій дільниці, незалежно від місцезнаходження [6]. У другому турі виборів Президента Румунії, який відбувся 18 травня 2025 року, проголосувало загалом близько 11,6 мільйона румунських виборців, з яких понад 1,6 млн – за кордоном (13,8% від усієї кількості) [7].

У статті 23 Закону Румунії від 20 липня 2015 року про вибори до Сенату та Палати депутатів, а також про організацію та функціонування Постійного виборчого органу (далі – Закон Румунії № 208) закріплено, що закордонні виборчі дільниці створюються: 1) в приміщеннях посольств/консульств/культурних центрів; 2) в інших приміщеннях, за згодою місцевої влади відповідної країни; 3) в інших населених пунктах, в яких відсутні посольства/консульства/культурні центри Румунії, за згодою органів влади іншої країни, якщо під час активної реєстрації у таких населених пунктах заявили про намір реалізувати право голосу щонайменше 100 румунських виборців [8].

З метою вирішення питань створення закордонних виборчих дільниць у Румунії проводиться активна реєстрація виборців, які перебувають за межами країни. Так, у частині другій статті 42 Закону Румунії № 208 передбачено, що починаючи з 1 квітня року, в якому відбуваються вибори, і до спливу 15 днів з дати початку виборчого процесу, виборець, який бажає проголосувати за кордоном, може зареєструватися у Виборчому реєстрі як виборець за кордоном шляхом заповнення відповідної онлайн-форми на вебсайті Постійного виборчого органу.

Під кожні вибори, навіть якщо вони відбуваються в один рік, проводиться окрема активна реєстрація румунських виборців. Якщо кількість виборців за кордоном згідно з даними активної реєстрації у певній місцевості перевищує 100 осіб, Постійний виборчий орган зв'язується з МЗС Румунії та вирішується питання можливості створення виборчої дільниці у певному населеному пункті у відповідній країні.

Отже румунські виборці, які перебувають поза межами країни, можуть реалізувати право голосу на закордонних виборчих дільницях, які відкриваються в посольствах/консульствах/культурних центрах цієї країни та інших приміщеннях, які використовуються за згодою місцевих органів влади відповідних країн, або за допомогою поштового голосування. При вирішенні питань створення закордонних виборчих дільниць використовуються відомості активної реєстрації виборців, які перебувають за кордоном. Вони мають пройти активну реєстрацію у рік виборів, починаючи з 1 квітня відповідного

року, заповнивши онлайн форму на вебсайті Постійного виборчого органу Румунії.

Для громадян Республіки Молдови, які перебувають за кордоном, законодавчі гарантії реалізації права голосу на парламентських, президентських виборах і республіканських референдумах були визначені 18 червня 2010 року, коли Виборчий кодекс (далі – ВК) цієї країни було доповнено спеціальною статтею 39 «Особливості утворення та діяльності виборчих дільниць за кордоном та виборчих бюро дільниць за кордоном» [9, с. 8–10].

У чинній редакції частини четвертої статті 39 ВК Молдови встановлено, що окрім виборчих дільниць при дипломатичних представництвах та консульських установах Республіки, за згодою компетентних органів відповідних країн можуть організовуватися виборчі дільниці в одному або кількох населених пунктах, в яких згідно з даними Міністерства закордонних справ та європейської інтеграції, тимчасово або постійно проживає щонайменше 500 громадян Молдови, які володіють правом голосу.

Підставою для створення закордонних виборчих дільниць, як закріплено в частині п'ятій статті 39 ВК Молдови, є динаміка явки виборців на виборчі дільниці за кордоном протягом останніх трьох виборів, додатково дані попередньої реєстрації громадян Республіки за кордоном та інформація, яка надається Міністерством закордонних справ та європейської інтеграції щодо кількості і місць перебування виборців за кордоном. Ця інформація збирається на основі консульських записів або інших відповідних відомостей. Положення про створення виборчих дільниць за кордоном та Положення про попередню реєстрацію затверджує Центральна виборча комісія (далі – ЦВК) Молдови [10].

Метою попередньої реєстрації молдовських виборців є встановлення орієнтовної їх кількості за кордоном та у Придністров'ї для урахування отриманих даних при вирішенні питань створення відповідних виборчих дільниць, а також визначення орієнтовної кількості бюлетенів, що повинні бути виготовлені та направлені для організації голосування за кордоном та на виборчих дільницях, які утворюються поруч з лінією розмежування на підконтрольній Молдові території (для реалізації права голосу близько 200 тис. молдовських громадян, які проживають у Придністров'ї).

Якщо громадянин Молдови, який перебуває за кордоном, не пройшов попередньої реєстрації, то це не є перешкодою для реалізації ним права голосу. Кожен громадянин Республіки, який має право голосу, вправі здійснити волевиявлення на будь-якій закордонній виборчій дільниці або в населеному пункті на території

країни, в якому зареєстровано його місце проживання. Для виборців за кордоном, як і в Румунії, допускається голосування поштою, але для цього необхідно обов'язково пройти попередню реєстрацію [11].

З метою забезпечення організації і проведення голосування за кордоном приблизно за рік до виборів ЦВК та Міністерство закордонних справ і з питань європейської інтеграції Молдови створюють робочу групу і розпочинають відповідну підготовку. Основна робота розпочинається за шістьдесят днів до дня виборів. У цей час узагальнюється зібрана інформація про громадян Молдови, які перебуватимуть на день проведення виборів за кордоном, а також щодо країн (регіонів, міст) їх перебування. За результатами узагальнення даних про громадян Молдови, які перебуватимуть на день проведення виборів за кордоном, дипломатичні установи Молдови надають ЦВК пропозиції щодо кількості закордонних виборчих дільниць, які необхідно створити, і щодо місць їх розташування.

Після погодження з ЦВК Міністерство закордонних справ та з питань європейської інтеграції Молдови надсилає запити до міністерств закордонних справ країн перебування громадян Республіки для отримання дозволів на створення закордонних виборчих дільниць поза приміщеннями дипломатичних представництв та консульських установ Молдови. Зазвичай міжурядових угод із питання відкриття додаткових закордонних виборчих дільниць не укладається. Все обмежується направленням звернення (вербальної ноти) Міністерства закордонних справ і з питань європейської інтеграції Молдови до міністерства закордонних справ країни, в якій перебувають громадяни Молдови, які при попередній реєстрації виявили бажання реалізувати право голосу у відповідній країні.

У подальшому міністерства закордонних справ країн, які отримали запит від Міністерства закордонних справ та з питань європейської інтеграції Молдови, надають згоду і направляють звернення для отримання погоджень до муніципалітетів відповідних міст (територій). За інформацією ЦВК Молдови доволі часто виникають проблеми саме з органами місцевої влади країн перебування молдовських виборців, адже вони можуть затягувати з наданням відповідей на звернення дипломатичних установ. Труднощі з отриманням дозволу на утворення закордонних виборчих дільниць поза межами дипломатичних установ виникали в таких країнах як Канада, Чехія, ФРН.

У Румунії у цілях покращення стану забезпечення реалізації права обирати для громадян, які перебувають за кордоном, за результатами аналізу виявлених на попередніх виборчих кам-

паніях проблем, у липні 2019 року [12] були прийняті зміни до Закону № 370/2004 про вибори президента (далі – Закон Румунії № 370/2004) [13], згідно з якими було передбачено можливість дострокового голосування для виборців за кордоном. А саме, у цьому виборчому Законі Румунії було закріплено, що голосування на закордонних виборчих дільницях відбувається додатково в п'ятницю та суботу, що передують дню голосування (частина друга статті 44); і якщо виборці не змогли скористатися своїм правом голосу через завантаженість дільниць на 21.00 год. і перебувають у приміщенні дільниці або стоять у черзі перед нею для входу, то вони можуть проголосувати до 23:59 год. дня голосування (частини друга-четверта стаття 46).

У статті 44<sup>1</sup> Закону Румунії № 370/2004 передбачено, що у дні дострокового голосування (у п'ятницю та суботу) після закінчення голосування голови виборчих бюро закордонних виборчих дільниць у присутності інших членів: а) опечатують виборчі скриньки; б) складають протокол, у якому фіксують кількість невикористаних виборчих бюлетенів та кількість виборців, які прийшли проголосувати; с) переконуються, що всі виборчі матеріали знаходяться в приміщенні для голосування; г) опечатують вхід до приміщення для голосування. Щодня на початку голосування головою виборчої комісії дільниці за кордоном у присутності інших членів такої комісії проводиться розпечатування входу до приміщення та виборчих скриньок.

У приміщеннях виборчих дільниць за кордоном у Румунії здійснюється відеоспостереження (частина третя статті 44<sup>1</sup> Закону Румунії № 370/2004).

Водночас у статті 49<sup>1</sup> Закону Румунії № 370/2004 визначено здійснення безперервної відео-аудіофіксації дій членів усіх виборчих бюро дільниць, у тому числі в межах території країни, під час підрахунку бюлетенів.

Транспортування виборчої документації за кордон та із-за кордону у Румунії здійснює міжнародна компанія експрес-доставки вантажів і документів DHL [14].

У Молдові транспортувати обладнання та виборчу документацію можуть голови закордонних виборчих дільниць. Основним викликом є те, що протягом 48 годин після завершення голосування виборча документація має бути доставлена із-за кордону до ЦВК. Міністерство закордонних справ і з питань європейської інтеграції Молдови планує логістику таким чином, щоб один транспорт посольства забирав виборчу документацію з декількох країн (наприклад, з Данії, ФРН, Австрії).

За інформацією румунських і молдовських органів адміністрування виборів організація

голосування для виборців, які перебувають за кордоном, завжди становить для них значний виклик (через необхідність задіяння величезних кадрових і фінансових ресурсів, складну логістику виборчої документації тощо). Також постають питання довіри до результатів поштового голосування, яке є дозволеним лише для виборців, які перебувають за кордоном.

Так, під час організації голосування за кордоном у Румунії та Молдові виникали проблеми, пов'язані з:

1) необхідністю передбачення в державному бюджеті коштів на оплату оренди приміщень, які використовуються для розміщення додаткових закордонних виборчих дільниць. Хоча місцева влада у певних країнах надає приміщення безкоштовно;

2) потребою залучення до організації і забезпечення проведення голосування значної кількості персоналу, у тому числі технічних працівників, які відповідають за підключення комп'ютерного обладнання на закордонних дільницях, забезпечують доступ до реєстру виборців, передачу відповідних даних, протидіють кіберзагрозам, а також із оплатою їх праці на рівні, властивому відповідним країнам ЄС. У зв'язку з цим, для надання допомоги в роботі закордонних виборчих комісій в організаційних і технічних питаннях, здійсненні контролю черг перед дільницями, наданні консультацій виборцям має місце практика залучення волонтерів з числа представників діаспори;

3) важливістю проведення роботи з протидії спробам утручань у роботу комп'ютерної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури на закордонних виборчих дільницях та дискредитації членів виборчих комісій з боку пов'язаних з російською федерацією осіб. Так, лише у день президентських виборів, які відбувалися в листопаді 2024 року та після них, у Румунії було здійснено понад 85 000 кібератак на виборчу IT-систему країни [15]. Мали місце також випадки намагань дискредитації голосування через інсценування псевдо-підкупу виборців, що фіксувалося на відео і далі поширювалося в соціальних мережах [16];

4) неможливістю все заздалегідь прорахувати та передбачити, ідеально спланувати організацію проведення голосування за кордоном. У цих країнах нерідко були випадки, коли на додаткових закордонних виборчих дільницях закінчувалися бюлетені, оскільки на виборчу дільницю приходило голосувати значно більше виборців, ніж попередньо зареєструвалися. Тому для вирішення зазначеної проблеми у Румунії було законодавчо передбачено можливість друкування/виготовлення за кордоном (на місцевому рівні) матеріалів, необхідних для голосування (бюле-

тені, печатки), у разі ненадходження зазначених матеріалів, у тому числі бюлетенів, на закордонні виборчі дільниці за два дні до голосування;

5) водночас є країни, які не надають дозволів на організацію голосування поза межами дипломатичних і консульських установ (на відкриття додаткових закордонних виборчих дільниць).

Зважаючи на наведене, та враховуючи перебування багатьох українських виборців за кордоном, під час організації і проведення повоєнних виборів в Україні, на нашу думку, можна використати такі існуючі в Румунії та у Молдові підходи до вирішення питань забезпечення голосування діаспори.

По-перше, можна визнати слушним румунський і молдовський досвід, що передбачає застосування активної (попередньої) реєстрації виборців, які перебувають за кордоном, напередодні та на початку відповідної загальнонаціональної виборчої кампанії.

По-друге, узагальнені дані про виборців, які перебувають за кордоном, отримані під час активної (попередньої) реєстрації, можуть слугувати підставою для прийняття рішень про доцільність відкриття додаткових закордонних виборчих дільниць (поза приміщеннями дипломатичних установ України) у відповідних містах (місцевостях) інших країн.

По-третє, до вирішення питань відкриття додаткових закордонних виборчих дільниць у певній країні, якщо необхідність у цьому виникатиме згідно отриманими даними активної (попередньої) реєстрації виборців та інформації про місця скупченого проживання українських громадян, за даними обліку дипломатичних установ, МЗС України має отримати згоду на відкриття зазначених дільниць від органів влади відповідних країн.

По-четверте, до організації і забезпечення процесу голосування за кордоном на повоєнних виборах в Україні доречно залучати на добровільній (волонтерській) основі організації українців у відповідних країнах. Представники української діаспори можуть допомагати, зокрема з наданням приміщень (безоплатно або за помірну плату), сприяти роботі закордонних виборчих комісій в організаційних і технічних питаннях, інформуванні виборців, які перебувають у відповідних країнах, контролювати черги на дільницях, протидіяти розповсюдженню російської дезінформації тощо.

По-п'яте, у Державному бюджеті України мають бути передбачені кошти на оплату оренди приміщень для додаткових закордонних виборчих дільниць та оплату праці персоналу, який залучатиметься до організації голосування. Відповідні прорахунки для формування бюджетного запиту на основі інформації про середню вар-

тість оренди і оплати праці персоналу у містах (місцевостях) відповідних країн, отриманої від дипломатичних установ, може проводити МЗС України.

По-шосте, зважаючи на високу ймовірність виникнення надмірного завантаження закордонних виборчих дільниць (через перебування за кордоном мільйонів українських виборців), варто передбачити можливість роботи зазначених дільниць у день голосування до 23:59 год. з тим, щоб право голосу могли реалізувати усі виборці, які перебувають у приміщенні відповідної закордонної виборчої дільниці або стоятимуть у черзі перед нею для входу станом на 20.00 год.

По-сьоме, варто розробити комплексний план вжиття необхідних заходів кіберзахисту для забезпечення безперебійного функціонування комп'ютерного та інформаційно-комунікаційного обладнання і систем, які застосовуватимуться на виборчих дільницях, а також запровадити відеоспостереження за процесом голосування та підрахунку голосів, протидіяти розповсюдженню представниками держави-агресора дезінформації, спрямованої на зрив виборів як у місцях проживання виборців, так і в медіа, у соціальних мережах, YouTube, TikTok, на різноманітних онлайн відеоплатформах.

### Література

1. Куди їдуть українці: нові дані про міграцію та кількість біженців за кордоном. URL.: <https://goloskarpat.info/analytics/68c46a54a80b8/>
2. Шаламов Р. Українці за кордоном та повоєнні вибори: як адаптувати законодавство у контексті відбудови та євроінтеграції. URL.: <https://oporaua.org/es/ukrayinci-za-kordonom-ta-povoyenni-vibori-yak-adaptuvati-zakonodavstvo-u-konteksti-vidbudovi-ta-yevrointegraciyi-25719>
3. Romanian diaspora. URL.: [https://en.wikipedia.org/wiki/Romanian\\_diaspora#:~:text=The%20Romanian%20diaspora%20is%20the%20ethnically%20Romanian%20population](https://en.wikipedia.org/wiki/Romanian_diaspora#:~:text=The%20Romanian%20diaspora%20is%20the%20ethnically%20Romanian%20population)
4. Emigration from Moldova. URL.: [https://en.wikipedia.org/wiki/Emigration\\_from\\_Moldova](https://en.wikipedia.org/wiki/Emigration_from_Moldova)
5. 2025 Moldovan parliamentary election. URL.: [https://en.wikipedia.org/wiki/2025\\_Moldovan\\_parliamentary\\_election](https://en.wikipedia.org/wiki/2025_Moldovan_parliamentary_election)
6. Romanians abroad give the start to decisive presidential vote. URL.: <https://www.romania-insider.com/voting-abroad-presidential-runoff-romania-may-2025>
7. A sigh of relief. Romania votes for a pro-European course in the presidential election. URL.: <https://www.ips-journal.eu/topics/democracy-and-society/a-sigh-of-relief-8294/>
8. Law № 208 of 20 July 2015 on the election of the Senate and the Chamber of Deputies, as well as on the organisation and functioning of the Permanent Electoral Authority. URL.: <https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2021/11/Law-no.-208.pdf>
9. Boțan Igor. Evoluția votării on străinătate a cetățenilor Republicii Moldova. Chișinău 2024. p. 8–10.

URL.: [https://www.adept.md/ro/file-storage/ADEPT\\_Nota\\_Analitica\\_%20VotareaPesteHotare](https://www.adept.md/ro/file-storage/ADEPT_Nota_Analitica_%20VotareaPesteHotare)

10. Electoral Code of the Republic of Moldova. URL.: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=134589&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134589&lang=ro)

11. Voting abroad in 2024. URL.: [https://alegeri.md/w/Votarea\\_peste\\_hotare\\_%C3%AEn\\_2024](https://alegeri.md/w/Votarea_peste_hotare_%C3%AEn_2024)

12. Romania Extends Voting Rights for Citizens Living Abroad. URL.: <https://balkaninsight.com/2019/07/24/romania-extends-voting-rights-for-citizens-living-abroad/>

13. Law № 370/2004 on the election of the President of Romania. URL.: <https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2019/11/LAW-no-370-2004.pdf>

14. Ensure Your Vote Counts – Ship Your Ballot Documents with DHL! URL.: <https://www.linkedin.com/posts/dhlexpressromania uselections-vote-abroad-dhl-activity-7247133726814425088-veAC>

15. Russian hacker group attacks Romanian government websites on election day. URL.: <https://www.politico.eu/article/russia-hacker-group-romania-election-day-constitutional-court-vote/>

16. Andra-Lucia Martinescu, Sorina Stallard, Alina Balatchi-Lupascu, Mihai George Forlafa & the Osavul Data Team: Yan Kurtov, Dmytro Bilash, Dmytro Plieshakov & Yevhen Popov. Networks of Influence: Decoding foreign meddling in Romania's elections A collaborative investigation into disinformation campaigns and influence operations. URL.: <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2024/12/Networks-of-Influence-Decoding-foreign-meddling-in-Romanias-elections-2024.pdf>

### Анотація

**Діденко О. М. Особливості організації голосування за кордоном: досвід Румунії і Молдови.** – Стаття.

У статті розглядаються питання особливостей організації голосування за кордоном у Румунії та у Молдові.

Відзначається, що досвід цих країн щодо забезпечення виборчих прав для численної діаспори може бути корисним під час розробки шляхів забезпечення права голосу для значної кількості українських виборців, які під час проведення повоєнних виборів будуть перебувати за кордоном.

Досліджено, що румунські і молдовські виборці, які знаходяться за кордоном, можуть реалізовувати право голосу на додаткових закордонних виборчих дільницях, що відкриваються за згодою органів влади відповідних країн у місцях їх скупченого проживання. При вирішенні питань створення виборчих дільниць поза приміщеннями дипломатичних установ у Румунії та у Молдові використовуються інформація, отримана під час активної (попередньої) реєстрації виборців за кордоном.

Зазначається, що у Молдові з метою забезпечення організації і проведення голосування за кордоном за рік до виборів Центральна виборча комісія та Міністерство закордонних справ і з питань європейської інтеграції створюють спеціальну робочу групу. На підставі узагальненої інформації про виборців за кордоном, отриманої під час попередньої реєстрації, вирішуються питання щодо кількості та місць відкриття додаткових закордонних виборчих дільниць.

У Румунії у цілях забезпечення реалізації права обирати для громадян, які перебувають поза межами країни, прийнято зміни до законодавства, якими

запроваджено дострокове голосування на дільницях за кордоном. У приміщеннях закордонних виборчих дільниць водночас здійснюється відеоспостереження.

На основі румунського та молдовського досвіду організації голосування за кордоном виокремлено підходи, які можуть бути використані під час розробки шляхів забезпечення права голосу для українських виборців, які під час проведення повоєнних виборів будуть перебувати за кордоном. Зокрема слушним визнано досвід Румунії і Молдови щодо існування активної (попередньої) реєстрації виборців за кордоном напередодні загальнонаціональних виборів і залучення до процесу організації голосування на волонтерській основі організацій діаспор у відповідних країнах тощо.

*Ключові слова:* голосування, за кордоном, виборці, діаспора, мігранти, право голосу, виборчі дільниці, реєстрація виборців, повоєнні вибори, Румунія, Молдова.

### Summary

***Didenko O. M. Peculiarities of the organization of voting abroad: the experience of Romania and Moldova.***  
– Article.

The article examines the peculiarities of the organizing voting abroad in Romania and Moldova.

It is noted that the experience of these countries in ensuring voting rights for a large diaspora may be useful when developing ways to ensure the right to vote for a significant number of Ukrainian voters who will be abroad during the post-war elections.

It has been investigated that Romanian and Moldovan voters who are abroad can exercise their right to vote at additional overseas polling stations opened

with the consent of the authorities of the respective countries in their places of concentrated residence. When deciding on the establishment of polling stations outside the premises of diplomatic missions in Romania and Moldova, information obtained during active (preliminary) voter registration abroad is used.

It is noted that in Moldova, in order to ensure the organization and conduct of voting abroad a year before the elections, the Central Election Commission and the Ministry of Foreign Affairs and European Integration are creating a special working group. Based on the generalized information about voters abroad obtained during preliminary registration, issues regarding the number and locations of opening additional overseas polling stations are resolved.

In Romania, in order to ensure the exercise of the right to vote for citizens who are outside the country, amendments to the legislation were adopted, which introduced early voting at polling stations abroad. At the same time, video surveillance is carried out in the premises of foreign polling stations.

Based on the Romanian and Moldovan experience in organizing voting abroad, approaches have been identified that can be used when developing ways to ensure the right to vote for Ukrainian voters who will be abroad during the post-war elections. In particular, the experience of Romania and Moldova regarding the existence of active (preliminary) voter registration abroad on the eve of national elections and the involvement of diaspora organizations in the respective countries in the process of organizing voting on a volunteer basis, etc.

*Key words:* voting, abroad, voters, diaspora, migrants, right to vote, polling stations, voter registration, post-war elections, Romania, Moldova.

Дата першого надходження рукопису до видання: 08.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 24.12.2025